

Das Latweeschu draugs.

1839. 28 Septbr.

39ta lappa.

J a u n a s s i n n a s.

Is Peterburgs. 15^{tâ} September augsti zeenigs Keisers spirgts un wessels no Moskawas pahrnahze sawâ dahrsa-pilli Zarskoje-felo.

Is Straupes draudses, Widsemme. Zittôs gaddôs mehs sawâ mallâ linnus peez un wairak deenu effam mehrzejuschi; bet Deewa laime, ka scho gaddu muhs mahjija, agraki peeluhkocht; jo raug, atraddahs linni jau trefschâ deenâ ismirkuschi, un buhtu gabjuschi pohstâ, ja ilgaki uhdeni palikkuschi. — Warr buht, ka fittaks laiks palihdseja drihsak mehrzeht.

Is Londones. Zur schinni gaddâ wehl ohtra sahtibas beedriba zehlahs, kas sewischki usnehmahs, jaunektus skubbinah, wisseem stipreem dsehreneem un ir allum atfazziht. Das augsti zeenigs grabpa-leelung, Stanzupp (Stanhope) ar wahrdu, schai beedribai irr par preekschneeku. Das pirmâ runnas-deenâ turreja wallodu, kas wisseem beedreem gauschi patikke un kurrâ winsch arri isstahstija, ka winsch ne fenn pee Fehnineenes effoht bijis us meelastu un Fehnineenes mahte, ta erzogeene no Kentes, pehz lungu mohdes pee maltites patte winnu effoht usfaukuse, lai paschâ laikâ ar winnu isdferroht glahsi wihna. Bet winsch paseemmigi to effoht leedsis, fazzidams: winsch pa wissam wairs ne dferroht wihnu, bet to few atsichtu par leelu gohdu un laimi, us augsti zeenigas erzogeenes wesselibu glahsi uhdens isdsert. — U re! arri Ealenderu semmê ne tik ween semneeki irr zeeti sahtibas draugi!

Is Seemet-Amerikas. Zur atrohdahts leela walsts, kam wahrds: Kanadas-semme, un kurrâ dauds no teem laudim dsihwo, ko sauz Indiahnerus un kas wehl pagani. Winni wissi lohti drohschfirdigi un ir gauschas sahpes lehti pazeesch. — Winnu walsti irr brihnuma plats esars, Uhron-esars sauzams, tam widdû leela falla, kas no wezz-wezzeem laikeem ar kuple meschu apauguse. Itt retti kahds zilweks eedrihstahs tur ee-eet. Tatschu ne fenn jauns Indiahneru wihrs, zitteem ne sunnoht, drohschâ prahstâ fallai usgahje un dewahs meschâ, ar bulstehin wahwerinus schaut. Bet tabt no mallas winnam par nelaimi wezs sakaltis preedes-kohks uskritte, winnu rahwe pee semmes, un tik neganti zeeti schkehrsam pahf kahju winnam usmettahs, ka to ne mas wairs ne spehje iswilt. Nabbadsinsch nu gulleja un gulleja, weenâ gabbalâ dohmadams, kâ isglahbtees; bet beidsocht skaidri atsinne, ka winnam te us weetas gan buhschoht ja-paleek, jo zil dikti un pastahwigi winsch arri breshktu, bals tof ne

fneegtohs lihds mallahm, un ja fneegtohs, tof pa gabda laiku laiwa tur ne nahf garram. Schahwahs winnam prahtâ, few kahju nogreest, un raug', isnehme teescham nasi no keschas un labbâ duhschâ pats few nogreese kahju, ar lakkatu to affaininu gallu fahje un pa semmi rahpu aiswilkahs lihds laiwai, ar ko arri lainnigi tikke us mahjahm, fur pehz ihfa laika kahja winnam fareppe un winsch atspirge. — Lukt', zif eespehi zilweks pazeest, sawu dshwibu mihlodams; bet zif dauds wehl wairak warretum pazeest, ja sawu dwehseli mihlotum, kâ waijaga! —

S t a h d u g a b b a l i.

Wiffi stahdi irr pa gabbaleem istaisiti, kas kohpâ peederr, un ko pee katra warr pasiht, kad us to manna. Weens gabbals stahdeem, ko par fakni saw. Ar to winni irr eeauguschy jeb eekehruschees eeksch semmes, eeksch klinteem un muhreem, jeb eeksch zitteem stahdeem. Saknei buhs flapjumu un barribu no semmes eefuhft, un wiffu to stahdu zeeti turreht sawâ weetâ. Bet flapjums un barriba stahdeem ne ween zaur fakni peenahf, ne, bet arridsan gan drihs zaur wiffieem zitteem gabbaleem lihds. Jhpaschi misa un lappas no gaisa un no leetus barribu eefuhz, tikpatt kâ fakne. Siltâs semmês, un arri pee mums, kahdi stahdi rohnahs, kas ar sawu fakni irr eeksch tik fauseem klinteem eekehruschees, ka winni to flapjumu, ko teem waijaga, zittur newarr dabbuht, kâ ween ar sawu rumpi un ar sawahm lappahm, un schee ar faknehm tikween peeturwahs. Arri tahs fullas, kas eeksch stahdeem irr, tikpatt no faknes us augschu kappj, un no augschas us fakni noeet. Un faknes ne ween eefuhz, bet arridsan daschadas paleekas isfuhz, kas wairs nederr. Ta labbad arridsan daschi stahdi tur wairs negribb no jauna augt, fur paschu kahrtas wezzi stahdi ilgi bijuschy, jeb wehl aug, un zitteem atkal nepatihf sweschas kahrtas stahdu weetâs augt. Tas no tam nahf, kad winni newarr tahs paleekas zeest, ko schee ar sawahm faknehm irr isfuttuschy. Lai diwi leetas peeminna: jauni ohsoli dauds weetahm wairs neaug, fur wezz ohsolu mesch irr bijis. Un puhri sawâ laikâ negribb augt tahdâ laukâ, fur papreeksch bijuschy linni sehti, ja naw pehz teem arri sirni eenahfuschy, kas gan tahs faitigas linnu paleekas warr ispuhdeht.

Eeksch stahdu eekschahm tahdas reeres irr, ko warr tahm ahderehm lihdsi naht, kas dshwneekeem sawâs meefâs irr. Jo tikpatt kâ eeksch ahderehm pee dshwneekeem irr affinis eekschâ, kas to dshwibu usturr, kâ arri eeksch tahm stahdu reerehm fullas irr eekschâ, kas tohs usturr, uskahpdamas un nokahpdamas. Sinnaams, tahdas reeres eeksch stahdeem gan irr sawadi istaisitas, kâ dshwneekeem ahderes. Zittas kâ bischu kanninas isskattahs, kas weena us ohtras irr liktas. Zittas atkal kâ masi maisini isskattahs, kas appaschâ un augschâ zeeti, un ta fulla no weena eeksch ohtra tikfai fuhkdama warr zauri eet, kâ uhdens zaur pelleshu papihru. Zittas reeres atkal irr kâ fagreestas, kâ kabbatas pulkstena pedderes, tahs sawz rinkî fagreestas reeres. Ar plikkahm azzim to wiffu gan ne-eeraudsihs, jo tas irr lohti mass, bet ar tahdahm glahsehm, kas us to shpetas, lai tahs leetas dischakas eerahda, kas preekschâ irr, to fflaidri reds. —

Zeem stahdeem nu, fas pee mums aug, gan drihs wisseem schihs reeres tulihet appakfch tahs ahra-misas irr, eekfch tahs ohtras misas, fo luhku fauz. Winnaas lihds patt kohka gallam useet, un tam stahdam usturru pasneeds. Kad ta-deht kahdam kohkam, fas to usturru wiswairak no semmes isfuhz, tohs luhkus wifsapfahrt nogreesch, tad tam augfchpuffe irr janokalt. Tahs fullas, fas stahdus usturr, papreekfch eekfch tahm kanninainahm reerehm eenahk, un tad eekfch tahm maifainahm eefuhzahs. No ahra puffes pee kohka irr papreekfch redsama ta ihsta misa, jeb sakka ahda; to warr nonemt, ta labbad tas kohks nenokaltih. Appakfch tahs irr tee luhki, fo arri zeeni pee misas peerehkinahk, un ais teem irr wifsapfahrt tee gram sdi. Tas irr ta jauna malka, fas ifgaddos wifsapfahrt apzeetinajahs, un weenu rinkei pee tahs malkas peedoht. Tapehz arri pee teem rinkeem warr flaitihet, zil gaddi tam kohkam irr. Tai malka i naw wairs ne kahda ihsta mohdischana eekfcha, ta irr la tee kauli pee dsihwneekeem, un tikkai teem jitteem stahdu gabbaleem par stipru pamattu un peeturreschanu derr. Ta labbad arri dauds stahdeem, fas ilgi nepastahw wirs semmes, bet drihs no faknes atkal jauni isaug, ne kahda malka naw sawa rumpi jeb sawos stohbrös. — Jit pascha eekfcha prett widdu, pee jauneem kohkeem un sarreem arri ferde rohnahs. —

Tahm lappahm, un wissai tai sakka wirsus misai irr dauds masi jo masi zaurumini, pa kurreem winnaas tohs miklumus un gaisa smakkus eefuhz, un atkal zittus miklumus un dwaschas islaisch. Tadeht arri sakka, fa stahdi ar lappahm dwaschu welkocht, lihds la dsihwi raddijumi ar pluhfscheem. Ta dwascha, fo stahdi no sawahm lappahm islaisch, kad faule tahs apspihd, irr ta dsihwibas dwascha. Tapehz zilwekam wassarâ tif labbi patihk kahda birsê staigahk, fur lappu kohki aug. Tas ne ween irr patihkams tahs ehnas pehz, bet arridsan tahs wesseligas dwaschas deht. — Un kad stahdi dauds miklumus no gaisa peewell un atkal islaisch, tad tapehz arri tahds widdus, fur leels mesch, irr ar weenu mikls. Eekfch karstahm semmehm tee eedshworaji, fas no Giropa us turrenti nogahjuschi dsihwoht, irr wiffus meschus nozirtusch, fas kalnu wirsû auge, un nu winneem par fohdu leetus ne mas wairs negribb nahkt, ta la pirms nahze, awoschi isfihkt, un jau weetahm uhdens pahz juhru irr jaatwedd no zittahm fallahm, fur wehl meschi irr.

Pee stahdeem mehsh wiswairak tohs augkus zeenijam melleht, un tapehz dauds tahdus kohpjam un stahdam. Ze nu irr jaewehro, fa daschu reis stahdi ne kahdus augkus negribb nest, bet tikween kuplas lappas un sarrus isdsenn. Tas tad noteek, kad ta semme preeksch teem irr padauds trekna un turriga, un teem padauds labbi eet. Dahrneeki to gan sinn, un tahdeem magkenihet to ahra misu nogreesch, un arri zil fo no luhkeem aisenem, bet ne wiffus, un ne wifsapfahrt. Jeb arri winni kahdu sarru labbi pazeeti ar drahti apseen, lai ne warr tif dauds fullas uskahkt. Tad dauds pumpuzi, no kam zirkahrt lappas ween buhtu isaugufchas, par labbeem seedu pumpuzeeem wehrtahs, fas augkus nefs. — Arri pee zilwekeem ta zeeni notikt, kad winneem padauds labbi eet, un plascha dsihwe irr schi laiziba, tad winni kawejahs, tohs gaiditus labbus augkus

nest, fo Deews pee teem gribb redseht. Un tad arri tam augstakam dahrsa Kungam ar daschadu laizigu behdibu un schapinaschanu janahf paligâ, lai tee kupti lappu pumpuri par labbeem augtu nessejeem pahrwehrtahs.

Augli irr daschahrtigi: ahbolaini, faulaini, gurfaini, wahkaini (kâ maggonehm), pahkstaini (kâ puppahn un sirneem), un makkaini (kâ kaphosteem un laupameem rahzineem). Eeksch teem augteem irr ta fehkla eekschâ, jeb tas grauds. Tam papreekschu waijaga eeksch semmes isbreest un zil fo eepuht, tad tas dihdtsinsch isnahf, un usnahf semmes wirsû, kas tam irr eekschâ. Tas dihdtsinsch zeeni diwi spahrninus jeb dihdtsina lappas no semmes lihds iswest. Prohti, schee pee dauds fehklam rohnahs, bet nè pee wissahm.

Bet eekam tee augli jeb ta fehkla nahf, dauds stahdeem papreeksch seedi rohnahs. Lai apfkattam rohsi. Tai papreeksch appakschâ irr falsch wahzinsch, tas paleef zeets pee ta knuppischa, un augdams to apnemem. Tam wirsû irr tahs pulku lappas, jeb tas pulkes krohnis. Tas pee rohsehm irr farkans, pee ksbereem balts. Nu wehl kahdu sakkumu reds eekschâ stahwam eeksch pulku lappu beesuma. Tas pats irr woi meddus trauczini, woi arri pulkes mahitite un tehwini. Zee meddus trauczini naw wissahm pulkehnm, bet ta mahitite ar wairak jeb masak tehwineem irr wissahm. To warr wisflabbaki pee tulpes pasiht. Kad tulpei tahs pulku lappas pa weenu ar sinnu atluppina, tad tur eekschâ reds 6 kahrtinus stahwam, kam ikweenam tahda pagarra silla jeb dseltana, jeb arri melna weggite wirsû, kas kâ sehwna isfkattahs, un kad deggoni jeb pirkstu peedure, tam sawas puttes atdohd. Schee nu irr tee tehwini, un tohs smalfus kahrtinus saw puttes deegus, un tahs sehwnas wirsû puttes mafus. — Kad nu tohs 6 puttes deegus atlausch, tad appakschâ wehl weens gabals rohnahs, kas augscham irr eerohbihts kâ dsirnis, un us trihs pusehm isplesehahs. Za irr ta mahitite, schi irr pee ta augla eefahkuma (ta knuppischa, fo no appakschas eeraudsija) jeb us to wirsû zeeti peeaugusi, un kad ta no teem tehwineem tahs puttes peenehmusi, tad tas auglis pampst, aug un eenahf. Zee stahdu mannitaji nu schohs tehwnus un mahtites flaita, zil wiannu irr, un turklahf wehrâ leef, woi winni weenadi garri, un atplehtuschâ pulkê kophâ stahw, jeb woi tee kahrtini appakschâ irr saauguschi, jeb woi augschgallâ ar teem mazzineem kophâ lih. — Pehz tam winni wissus stahdus us 24 pulkeem schkirt, un pee katra pulka atkal pehz tahm mahtitehm rauga, un tà no katra pulka atkal masakus pulkus istaifa, kurebs wissus tohs stahdus peefkaita, kam tahs mahitites lihdsigas. Weens augsti mahzihes dabbas sinnatneeks eeksch Sweedru semmes, wahrda Lin-né, to irr isdohmajis, kâ stahdus warr tahdôs pulkôs schkirt, un pehz wianna wissi dabbas sinnataji tà darra. —

S. N.

Lihds 26. September pee Nihges irr atnahfuschi 1622 fuggi un aisbraufuschi 1467.

Wrihw drikkelt. No juhrmallas gubbernementu augstas waldischanas puffed:

Dr. C. C. Napier sky.